

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ЯК ОДНОГО З ВИДІВ НЕТРАДИЦІЙНОГО ОБ'ЄКТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Бурбика М.М., канд. юрид. наук,
доцент кафедри права СумДУ,
заступник прокурора Сумської області

До порушень антимонопольно-конкурентного законодавства відносяться неправомірні дії, які відносяться до основних чотирьох груп: зловживання у сфері антимонопольного законодавства, неправомірні угоди, дискримінація суб'єктів господарювання, правопорушення у сфері антиконкурентного законодавства, тобто недобросовісна конкуренція. Тому метою цієї доповіді є саме розкриття правопорушень у сфері недобросовісної конкуренції.

У соціально-економічному розвитку Україна сьогодні перебуває на етапі переходу до ринкової економіки, що, як засвідчує світовий досвід, не може існувати без конкуренції. Адже остання дуже важлива для становлення і розвитку економіки нашої держави загалом. Конкуренція є невіддільною складовою підприємницької діяльності. Це підтверджується тим, що, з одного боку, підприємницька діяльність здійснюється з метою одержання прибутку, і це обґрунтовує прагнення підприємця до пошуку оптимальних економічних рішень для того, щоб вироблені ним товари і послуги користувалися попитом у споживачів. З іншого боку, оскільки в умовах ринку до описаної ситуації прагне кожний суб'єкт підприємницької діяльності, великий прибуток одержить той, що зробить свій товар конкурентноздатним. У цьому розумінні конкуренція завжди є необхідною умовою підприємницької діяльності в суспільстві, а отже, і ринкової економіки, заснованої на товарному виробництві й обміні.

Однак змагальність у середовищі суб'єктів підприємницької діяльності за споживчий попит на ринку може здійснюватися як добросовісно, на чесних звичаях ділового обороту, так і такими методами суперництва, що завдають шкоди підприємцям, споживачам і суспільству загалом. У цьому разі йдеться про недобросовісну конкуренцію – явище небажане для української держави в період побудови ринкових відносин, що відповідають світовим стандартам.

Останніми роками в Україні у сфері законодавчого регулювання проблем конкуренції зроблено значні кроки. З прийняттям 7 червня 1996 р. Закону України “Про захист від недобросовісної конкуренції” на законодавчому рівні було запроваджено визначення поняття недобросовісної конкуренції: це будь-які в конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності.

Таке саме визначення міститься і у ст. 32 ГКУ.

У гл. 2-4 зазначеного Закону визначаються дії, що становлять недобросовісну конкуренцію. Разом з тим названі безпосередньо в Законі дії не є винятково недобросовісною конкуренцією. Так, в одній із праць Н.О. Саніахметової недобросовісна конкуренція визначається як будь-яке поведження, метод конкурентної боротьби, що суперечать звичаям чесної підприємницької практики, пов'язані з порушенням прийнятих на ринку норм та правил і спостерігаються у відносинах між конкуруючими суб'єктами.

Недобросовісною конкуренцією визнаються:

- неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання;
- створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції;
- неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці;
- інші дії, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності.

Недобросовісна конкуренція зумовлює юридичну відповідальність осіб, якщо їх дії негативно впливають на конкуренцію на території України незалежно від того, де вчинено такі дії.

До першого виду правопорушень належить неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання.

Відповідно до ст. 33 ГКУ неправомірним використанням ділової репутації суб'єкта господарювання визнаються:

- неправомірне використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упаковки;
- неправомірне використання товару іншого виробника;
- порівняльна реклама.

У гл. 2 Закону України “Про захист від недобросовісної конкуренції” міститься перелік дій, що вважаються неправомірним використанням ділової репутації суб'єкта господарювання.

Неправомірним є використання без дозволу уповноваженої не та особи чужого імені, комерційного найменування, торговельної марки, інших позначень, а також належних іншій особі рекламних матеріалів тощо, що може призвести до плутання з діяльністю іншого суб'єкта господарювання, який має пріоритет щодо їх використання.

Використання в комерційному найменуванні власного імені громадянина правомірне, якщо до власного імені додається будь-який відмітний елемент, що виключає плутання з діяльністю іншого суб'єкта господарювання.

Неправомірним використанням товару іншого виробника вважається введення в господарський обіг під своїм позначенням товару іншого виробника шляхом змін чи зняття позначень виробника без дозволу уповноваженої на те особи.

Копіюванням зовнішнього вигляду товару є відтворення зовнішнього виробу іншого суб'єкта господарювання і введення його в господарський обіг без однозначного зазначення виробника копії, що може призвести до плутання з діяльністю іншого суб'єкта господарювання.

Порівняльною є реклама, що містить порівняння з товарами (роботами, послугами) чи діяльністю іншого суб'єкта господарювання. Не визнається неправомірним порівняння в рекламі у випадках, передбачених законом. У ст. 7 Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції" зазначається, що не визнається неправомірним порівняння в рекламі, якщо наведені відомості про товари, роботи, послуги підтверджені фактичними даними, достовірні, об'єктивні, корисні для інформування споживачів.

Другий вид порушень становить створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції. У ст. 34 ГКУ визначається, що перешкодами у процесі конкуренції вважаються дискредитація суб'єкта господарювання, нав'язування споживачам примусового асортименту товарів (робіт, послуг), схилення до бойкоту суб'єкта господарювання або дискримінації покупця (замовника) чи до розірвання договору з конкурентом, підкуп працівника постачальника або покупця (замовника).

У гл. 3 Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції" міститься перелік дій, що вважаються створенням перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції.

Дискредитацією суб'єкта господарювання є поширення в будь-якій формі неправдивих, неточних або неповних відомостей, пов'язаних з особою чи діяльністю суб'єкта господарювання, які завдали або могли завдати шкоди діловій репутації суб'єкта господарювання.

Купівлею-продажем товарів, виконанням робіт, наданням послуг із примусовим асортиментом є купівля-продаж одних товарів, виконання робіт, надання послуг за умови купівлі-продажу інших товарів, виконання робіт, надання послуг, не потрібних споживачу або контрагенту.

Схиленням до бойкоту суб'єкта господарювання вважається спонукання конкурентом іншої особи безпосередньо або через посередника до відмови від встановлення договірних відносин із цим суб'єктом господарювання.

Схиленням постачальника до дискримінації покупця є спонукання безпосередньо або через посередника до надання постачальником конкуренту покупця певних переваг без достатніх на це підстав.

Схиленням суб'єкта господарювання до розірвання договору з конкурентом іншого суб'єкта господарювання вважається вчинене з корисливих мотивів або в інтересах третіх осіб спонукання суб'єкта господарювання – учасника договору до невиконання або виконання в неналежний спосіб договірних зобов'язань перед цим конкурентом шляхом надання або пропонування суб'єкту господарювання – учаснику договору безпосередньо або через посередника матеріальної винагороди, компенсації чи інших переваг.

Підкуп працівника постачальника – це надання або пропонування йому конкурентом покупця (замовника) безпосередньо або через посередника матеріальних цінностей, майнових або немайнових благ за неналежне виконання або невиконання працівником постачальника службових обов'язків, що впливають з укладеного чи пов'язані з укладенням між постачальником і покупцем договору поставки товарів, виконання робіт, надання послуг, що призвело або могло призвести до отримання конкурентом покупця (замовника) певних переваг перед покупцем (замовником).

Підкуп працівника покупця (замовника) – це надання або пропонування йому конкурентом постачальника безпосередньо або через посередника матеріальних цінностей, майнових чи немайнових благ за неналежне виконання або невиконання працівником покупця (замовника) службових обов'язків, що впливають з укладеного або пов'язані з укладенням між постачальником і покупцем договору поставки товарів, виконання робіт, надання послуг, що призвело або могло призвести до отримання конкурентом постачальника певних переваг перед постачальником.

До другого виду правопорушень належить також досягнення неправомірних переваг у конкуренції. Відповідно до ст. 35 ГКУ досягненням неправомірних переваг у конкуренції є отримання певних переваг стосовно іншого суб'єкта господарювання шляхом порушення законодавства, яке підтверджене рішенням відповідного органу державної влади.

До третього виду правопорушень належать неправомірне збирання, розголошення та використання відомостей, що є комерційною таємницею.

Згідно зі ст. 36 ГКУ пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання відомості що не є державною таємницею і розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, а також спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання.

У гл. 4 Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції" визначаються дії, що є неправомірними щодо комерційної таємниці.

Неправомірним збиранням відомостей, що становлять комерційну таємницю, вважається здобуття протиправним способом зазначених відомостей, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.

Розголошенням комерційної таємниці є ознайомлення іншої особи без згоди уповноваженої на те особи з відомостями, що відповідно до закону становлять комерційну таємницю, особою, які ці відомості були довірені у встановленому законом порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.

Схилення до розголошення комерційної таємниці – спонукання особи, якій були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків відомості, що відповідно

до закону становлять комерційну таємницю, до розкриття цих відомостей, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.

Неправомірним використанням комерційної таємниці є впровадження у виробництво або врахування при плануванні чи здійсненні підприємницької діяльності без дозволу уповноваженої на те особи неправомірно здобутих відомостей, що становлять відповідно до закону комерційну таємницю.

За неправомірне збирання, розголошення або використання відомостей, що становлять комерційну таємницю, винні особи несуть відповідальність, що встановлюється законом.

Наведу лише окремі приклади недобросовісної конкуренції.

За звітом Сумського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України за 2008 рік Територіальним відділенням проведено 17 перевірок дотримання законодавства про захист економічної конкуренції, в тому числі 11 перевірок суб'єктів господарювання та 6 перевірок державних органів. За результатами цих перевірок розпочато було 6 справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та надано 6 рекомендацій щодо припинення дій (бездіяльності), що містили ознаки таких правопорушень.

Крім того, внаслідок безпосереднього виявлення ознак порушень законодавства про захист економічної конкуренції працівниками територіального відділення, в тому числі на основі аналізу інформації про стан ринків, розпочато розгляд 51 справи про правопорушення.